

Výjimky z režimu GATT 1994

Mezinárodní obchodní režim 2020

Výjimky

- Možnosti, na základě kterých může stát dočasně odstoupit od svých závazků v rámci GATT
- **Státy se nechtějí k volnému obchodu zavázat bezpodmínečně, ani není reálně možné jim zabránit v tom, aby se od volného obchodu čas od času odchýlily**

Výjimky

- Možnosti, na základě kterých může stát dočasně odstoupit od svých závazků v rámci GATT
- **Státy se nechtějí k volnému obchodu zavázat bezpodmínečně, ani není reálně možné jim zabránit v tom, aby se od volného obchodu čas od času odchýlily**
- > Neekonomické cíle, **zájmové skupiny, veřejné mínění...**
- **Výjimky jim umožňují toto činit transparentně**
- Kdyby toto jednání znamenalo porušení GATT, v důsledku by se to mohlo stát precedentem pro další porušení

Výjimky

- Spor o to, jestli je dobré je povolovat
- Logika GATT – je lepší mít méně ambiciózní dohodu, která na státy není tolik tvrdá a dovoluje určitá navýšení protekce
- > kdyby to GATT nedovoloval, státy by to dělaly stejně, tím by se vytvořil **precedent pro další porušování**

- Podobné jako debata o Maastrichtských kritériích – „nebylo by lepší mít méně striktní kritéria, které ale budou všichni dodržovat?“

Výjimky

- Jsou **povolené**, **GATT 1994** je sám **explicitně uvádí**
- > **zavedeme protekcionismus, aniž by to vedlo k odvetě**

- X státy je někdy **zneužívají** – například prohlásí dovoz zboží ze země s levnou pracovní silou za dumping
- Možná forma **nového protekcionismu** – nárůst především během Tokijského kola
- = cla se snížila, státy se proto uchýlily k výjimkám

Typy výjimek

- Dočasné / trvalé
- Univerzální / sektorové

Dočasné výjimky

- **1) Antidumping (AD)**
- **2) Vyrovnávací cla (=antisubvenční)**
- **3) Platební bilance**
- **4) Nedospělá odvětví (infant industry)**
- **5) Ochranná opatření („safeguards“)**
- **6) Zvláštní výjimky (zemědělství)**
- **7) Obecná vynětí („general waivers“)**

Trvalé výjimky

- a) **Obecné výjimky** („General exceptions“)
- b) **Národní bezpečnost**
- c) **Opětovné sjednání či modifikace koncesí**

Univerzální výjimky

- Platební bilance, národní bezpečnost, obecné výjimky
- Zbytek jenom na daný sektor ekonomiky!

Dočasné výjimky

- 1) Antidumping (AD)
- 2) Vyrovnávací opatření (=antisubvenční)
- **3) Platební bilance**
- 4) Nedospělá odvětví (infant industry)
- 5) Ochranná opatření („safeguards“)
- 6) Zvláštní výjimky (zemědělství)
- 7) Obecná vyloučení („general waivers“)

Trvalé výjimky

- **a) Obecné výjimky („General exceptions“)**
- **b) Národní bezpečnost**
- c) Opětovné sjednání či modifikace koncesí

Nad rámec GATT 1994

- Pravidla pro uplatňování některých výjimek dále upravují specializované dohody:
- Zemědělství, textil, technické překážky, sanitární a fytosanitární opatření, s obchodem spojená investiční opatření (TRIMs), **ochranná opatření, opatření pro ochranu platební bilance, antidumpingová opatření, subvence a vyvažující opatření**, určování původu, celní oceňování, předzásilkové inspekce, importní licence, usnadňování obchodu

Antidumping

- Firma prodává zboží na exportním trhu levněji, než na domácím trhu
- Nebo jej prodává pod cenou produkce
- + znamená to hrozbu pro s importem soupeřící producenty
- > **antidumpingové clo**
- Pro jeho uvalení je potřeba nalézt reálnou hodnotu zboží – buď rekonstruovat náklady produkce, nebo zjistit, za jakou cenu firma zboží prodává doma, nebo na třetím trhu

Antidumping

- Toto je často děláno pochybným způsobem
- Odhadované náklady jsou arbitrárně stanovovány vysoko – „V Číně to vyrobíte za 5 dolarů, ale u nás to stojí vyrobit 30 dolarů, což je pro nás normální cena, proto vám clo budeme počítat z 30 dolarů.“
- > při clu **20 %** bude clo stanoveno na 6 dolarů, tj. **120 %** z 5 dolarů, za které čínská firma zboží prodává 😊
- EU jako srovnatelnou 3. zemi pro Čínu používá USA – když je něco v Číně moc levné, podíváme se, kolik to stojí v USA a podle toho Číňanům spočítáme clo 😊

Antidumping

- **Nejčastěji využívaná výjimka!**
- **Je uplatňovaná více, než všechny ostatní dohromady!**
- **Běžně uvalování cel vyšších než 100 %!**
- Častá příčina sporů – státy uplatňující antidumpingová opatření spory skoro vždy prohrávají
- = Orgán pro řešení sporů tuto výjimku vykládá **restriktivně**
- Využíváno zejména proti rozvojovým zemím, typicky vůči **Číně**

Antidumping

- Přišli s tím Američané
- = „Ať firmy nelobbují v Kongresu a raději projdou administrativní procedurou, která importy prohlásí za dumping a povede k uvalení speciálního cla, aniž by se změnila celková obchodní politika USA“
- Vzestup od 60. let (Kennedyho kolo)

Antidumping

- Teorie je vůči této výjimce kritická
- Hoeckman a Kostecki:
  - *„For all practical purposes, there is nothing wrong with dumping. It is a normal business practice. The problem is antidumping.“*
- Zájmové skupiny považují za dumping **jakýkoliv dovoz zboží, které je levnější než jimi produkováno zboží**

Antidumping

- Dumping je považován za škodlivý pouze v situaci, kdy je to **cílená snaha vyřadit konkurenta z trhu**
- Jiné motivace – cenová diskriminace (v chudé zemi prodáme levněji než doma), snaha při nízké poptávce získat zpět aspoň variabilní náklady, popularizace nového produktu, zvýšení produkce s cílem získat úspory z rozsahu.....

Antidumping

- Jedna z hlavních výzev pro fungování WTO – státy sice sníží clo, ale vzápětí dovoz levného zboží prohlásí za dumping....

Dohoda o antidumpingu

- Velmi technická, fakticky ji rozumí úzká skupina právníků
- Problém protekcionistických antidumpingových opatření **nevyřešila**
- Stanovuje maximální dobu pro trvání antidumpingových opatření na **5 let**, toto pravidlo je však obcházeno
- Je povoleno tvořit něco jako **VERs** – exportér se během řízení o uvalení antidumpingového cla zaváže, že sníží množství a zvýší ceny
- (Pravé VERs vytváří vláda, toto vzniká na úrovni firmy.)

Dočasné výjimky

- 1) **Antidumping** ✓
- 2) Vyrovnávací cla
- 3) Platební bilance
- 4) Nedospělá odvětví
- 5) Ochranná opatření
- 6) Zvláštní výjimky
- 7) Obecná vynětí

Subvence a vyrovnávací opatření

- = **Cizí stát z veřejných zdrojů podporuje export, my před tím chráníme naše firmy - uvalíme na podporované importy vyrovnávací opatření**
- = „countervailing measures“
- 2. nejčastěji využívaná výjimka, používají ji hlavně USA
- Výsledná cla jsou ale mnohem nižší než u antidumpingu
- Nejčastější terč – opět Čína – USA ji považují za **netržní ekonomiku** ze silným provázáním státu a trhu

Subvence a vyrovnávací opatření

- Teorií jsou přijímaná lépe než antidumping
- Firmy nemohou na trhu soupeřit se zahraničním konkurentem, za kterým stojí vláda se svým rozpočtem
- Možnost uvalení vyrovnávacího cla odstrašuje cizí vládu od tvorby subvencí, které by narušovaly obchod

Dohoda o subvencích a vyrovnávacích opatřeních

- Dělí subvence na tři typy:
- **1) Povolené (Green box) – spadají na celou ekonomiku, nebo mají neekonomický cíl** (podpora výzkumu a vývoje, zavádění zelených technologií atd.)
- = nenarušují obchod
- Ekonomická teorie subvence považuje za správný způsob, jakým vlády mohou zasahovat do ekonomiky a podporovat aktivity, které mají nějakou pozitivní externalitu 😊

Dohoda o subvencích a vyrovnávacích opatřeních

- 2) Zakázané – jejich výše závisí na množství exportovaného zboží, nebo na použití domácích vstupů (local content)
- = je zakázáno subvencovat export
- Jsou zakázané bez ohledu na jejich dopad
- Ohrožená země se může bránit vyrovnávacím opatřením

Dohoda o subvencích a vyrovnávacích opatřeních

- 3) **Napadnutelné (actionable)** – všechny ostatní
- Například podpora automobilového průmyslu, která ale nepodporuje přímo export
- Pro uvalení vyrovnávacího opatření je **potřeba dokázat, že mají negativní vliv na naše firmy**, které vyrábějí konkurenční produkt

- Další možnost – sice to neubližuje našim firmám na domácím trhu, ale bere nám to exportní trhy
- > tomuto se nedá bránit vyrovnávacím clem, ale můžeme takovou subvenci napadnout před Orgánem pro řešení sporů

Dohoda o subvencích a vyrovnávacích opatřeních

- Maximální doba vyrovnávacího opatření opět **5 let**

Dočasné výjimky

- 1) Antidumping ✓
- 2) Vyrovnávací cla ✓
- 3) Platební bilance
- 4) Nedospělá odvětví
- 5) Ochranná opatření
- 6) Zvláštní výjimky
- 7) Obecná vynětí

Platební bilance (BOP)

- Důležité v Bretton Woodském systému – nešlo snadno devalvovat kvůli fixním směnným kurzům > problémy s platební bilancí
- **Pro tento účel jsou povoleny kvóty!**
- Starý GATT - skrytý protekcionismus rozvojových zemí – **trvalé kvóty, často jen na určité produkty**, i když pro platební bilanci je potřeba celkově omezit importy
- Uruguayské kolo – **zvláštní dohoda - primárně mají být používána cla, opatření mají případně být univerzální**

Dočasné výjimky

- 1) Antidumping ✓
- 2) Vyrovnávací cla ✓
- 3) Platební bilance ✓
- 4) Nedospělá odvětví
- 5) Ochranná opatření
- 6) Zvláštní výjimky
- 7) Obecná vyloučení

Nedospělá odvětví

- Stát se může zpětně rozhodnout, že nějaké odvětví je třeba chránit, i když již učinil celní závazek
- Postiženým exportérům má poskytnout **kompensaci** – liberalizovat něco jiného
- Je možné použít i **kvantitativní omezení**
- **Striktní podmínky** – rozvojové země své kvóty raději ospravedlnily přes platební bilanci

Dočasné výjimky

- 1) Antidumping ✓
- 2) Vyrovnávací cla ✓
- 3) Platební bilance ✓
- 4) Nedospělá odvětví ✓
- 5) Ochranná opatření
- 6) Zvláštní výjimky
- 7) Obecná vyloučení

Ochranná opatření (safeguards)

- **Možnost dočasně uvalit omezení obchodu pro záchranu odvětví, které čelí šokovému nárůstu importu**
- > ochrana nekonkurenceschopných odvětví

Článek XIX. GATT

- „If, as a result of unforeseen developments and of the **effect of the obligations incurred by a contracting party** under this Agreement, including tariff concessions, **any product is being imported** into the territory of that contracting party **in such increased quantities** and under such conditions **as to cause or threaten serious injury to domestic producers** in that territory of like or directly competitive products, **the contracting party shall be free**, in respect of such product, and to the extent and **for such time as may be necessary** to prevent or remedy such injury, **to suspend the obligation** in whole or in part or to withdraw or modify the concession.“

Ochranná opatření (safeguards)

- Podmínky:
  - 1) Vzroste import
  - 2) Je to nečekané
  - 3) Je to kvůli závazkům státu v GATT
  - 4) Znamená to riziko vážné újmy pro domácí producenty
- > Stát dočasně odstoupí od svých závazků, nebo je modifikuje

Ochranná opatření (safeguards)

- Podmínky:
  - 1) Vzroste import
  - 2) Nečekaně
  - 3) Kvůli závazkům státu v GATT
  - 4) Znamená to riziko vážné újmy pro domácí producenty
- **> toto všechno musí uvalující stát prokázat!**

Ochranná opatření (safeguards)

- **Nediskriminační** – na všechny ostatní státy
- **Potřeba kompenzace** – jinde obchod uvolním, jinak má poškozený stát právo na **odvetná opatření**

- Je to **WTO** preferovaná forma protekce nekonkurenceschopných odvětví
- **x antidumping je diskriminační a není u něj kompenzace**

Ochranná opatření (safeguards)

- **Celkově striktní kritéria, proto státy za účelem ochrany obvykle volí jiné výjimky**
- Vyspělé státy místo toho začaly používat **AD a dobrovolná omezení exportu**, rozvojové země BOP opatření
- 1995 až 2007 – **83 ochranných opatření, 2049 AD opatření!**
- **VERs – v 80. letech pokryly 10 % světového obchodu!** (hlavně japonský export do USA)

Ochranná opatření (safeguards)

- Uruguayské kolo – **Dohoda o ochranných opatřeních**
- > **zákaz VERs!** – úspěšně implementováno – velký úspěch!

- **Snaha udělat ochranná opatření jednoduššími a více „user-friendly“, aby se státy nemusely uchýlovat k AD**
- Maximální trvání opatření **8 let**

- > Státy to začaly více používat

Dočasné výjimky

- 1) Antidumping ✓
- 2) Vyrovnávací cla ✓
- 3) Platební bilance ✓
- 4) Nedospělá odvětví ✓
- 5) Ochranná opatření ✓
- 6) Zvláštní výjimky
- 7) Obecná vyloučení

Zvláštní výjimky

- Dohoda o zemědělství!
- Protokol o přístupu Číny!

- Viz. hodina o zemědělství a textilu 😊

Dočasné výjimky

- 1) Antidumping ✓
- 2) Vyrovnávací cla ✓
- 3) Platební bilance ✓
- 4) Nedospělá odvětví ✓
- 5) Ochranná opatření ✓
- 6) Zvláštní výjimky ✓
- 7) Obecná vynětí

Obecná vynětí

- = **General waivers**
- Stát požádá, aby mu byla odpuštěna nějaká povinnost, ostatní státy v Generální radě mu to udělí
- Ve starém GATT udělováno na dobu neurčitou, ve WTO je potřeba vynětí **každý rok** přezkoumat a odsouhlasit prodloužení

Obecná vynětí

- Příklady
- USA a EU – zemědělství v 50s > de facto vynětí zemědělství z režimu GATT
- Preference pro některé rozvojové země – unijní dohody z Cotonou (porušují MFN)
- Generická léčiva pro LDCs – výjimka z TRIPS
- Při vstupu nového členského státu – stávající člen může říct, že novému členu neudělí výhody

Dočasné výjimky

- 1) Antidumping ✓
- 2) Vyrovnávací cla ✓
- 3) Platební bilance ✓
- 4) Nedospělá odvětví ✓
- 5) Ochranná opatření ✓
- 6) Zvláštní výjimky ✓
- 7) Obecná vynětí ✓

Trvalé výjimky

- a) Obecné výjimky („General exceptions“)
- b) Národní bezpečnost
- c) Opětovné sjednání či modifikace koncesí

Obecné výjimky

- General exceptions
- Není to to stejné jako general waivers

Obecné výjimky

- **Stát může omezit obchod, aby chránil:**
- Dobré mravy (pornografie)
- **Lidské, zvířecí, rostlinné zdraví > Dohoda o SPS!**
- Duševní vlastnictví (padělky značkového oblečení – TRIPS)
- Vynucení dodržování zákonů (drogy)
- Produkty práce vězňů
(<https://www.theguardian.com/world/2019/dec/23/inside-chinese-qingpu-prison-forced-labour-claims-tesco-christmas-card>)
- Kulturní památky, omezené přírodní zdroje

Obecné výjimky

- General exceptions
- Není to to stejné jako general waivers
- **Trvalé, univerzální**
- **Ochrana neekonomických zájmů (x ochranná opatření!)**

Obecné výjimky

- Postup Orgánu pro řešení sporů
- Test:
  - 1) Směřuje opatření k dosažení některého z **legitimních cílů** uvedených v GATT? (přechází slide)
  - **2) Nešlo by pro dosažení stejného účelu použít opatření, které méně zasahuje do obchodu?**

Trvalé výjimky

- a) **Obecné výjimky** ✓
- b) Národní bezpečnost
- c) Opětovné sjednání či modifikace koncesí

Národní bezpečnost

- Extrémně citlivé téma!
- **Ekonomické sankce! Kuba, Venezuela, Rusko!**
- Švédsko v 70. letech – restrikce na import bot – je potřeba mít domácí produkci bot pro armádu.....

Porážka Švédů u Poltavy

Trvalé výjimky

- a) **Obecné výjimky** ✓
- b) **Národní bezpečnost** ✓
- c) Opětovné sjednání či modifikace koncesí

Opětovné sjednání

- **3 roky po sjednání celního závazku** může stát požadovat jeho zrušení
- Dříve je možné zrušit závazek se souhlasem ostatních zemí, nebo pokud si stát toto právo předem vyhradil
- > jednání s účastníky původního jednání
- **Kompence**, když se nedohodnou, má poškozený stát možnost odvetných opatření

Trvalé výjimky

- a) Obecné výjimky ✓
- b) Národní bezpečnost ✓
- c) Opětovné sjednání či modifikace koncesí ✓

- **Výjimky z režimu GATT 1994** ✓

- Děkuji za pozornost 😊